

Rozdział II. Partycypacyjny charakter LSR

Opis procesu partycypacji LSR

Lokalna Strategia Rozwoju powstawała na podstawie szeroko gromadzonych danych statystycznych oraz informacji płynących z konsultacji społecznych. Podczas prac nad jej przygotowaniem wykorzystano różnego rodzaju metody partycypacji społecznej w okresie: listopad 2015 r. – luty 2016 r. Sam proces nazwany „Toruńską Ścieżką Partycypacji” powstał również w oparciu o konsultacje z osobami biorącymi udział w szkoleniu z planowania strategicznego, które odbyło się 12.12.2015 r.

Podstawowymi celami wykorzystania różnorodnych narzędzi konsultacji były:

- identyfikacja obszarów problemowych i potrzeb mieszkańców poszczególnych jednostek urbanistycznych Torunia,
- zebranie danych jakościowych umożliwiających trafną interpretację danych statystycznych gromadzonych przez poszczególne jednostki administracyjne,
- zdefiniowanie i opisanie zjawisk niereprezentowanych w oficjalnych danych statystycznych, a mających zasadniczy wpływ na sytuację mieszkańców i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub/i ubóstwem,
- zidentyfikowanie potencjału i szans rozwojowych dla obszaru LSR,
- zidentyfikowanie zależności przyczynowo-skutkowych pomiędzy poszczególnymi zjawiskami występującymi w obszarze wyłączenia społecznego,
- zidentyfikowanie barier utrudniających efektywne świadczenie pomocy,
- zdiagnozowanie potencjału organizacyjnego i systemu wsparcia.

Wykorzystane w procesie tworzenia LSR metody konsultacji angażowały w proces różne grupy społeczne, istotne z punktu widzenia realizacji strategii. Dobór metod podyktowany był chęcią zaangażowania jak największej części społeczeństwa, zwłaszcza mieszkańców, w tym osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Ponadto metody te wzajemnie się uzupełniały, dostarczając komplementarnych informacji.

Istotne jest, aby w procesie projektowania wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym udział wzięły wszystkie strony, występujące w roli interesariuszy współodpowiedzialnych za proces zmian i kreowania dla niego przyjaznych warunków. Podczas konsultacji zwracano zatem szczególną uwagę na udział reprezentantów poszczególnych sektorów. W celu zachęcania przedstawicieli wszystkich sektorów do udziału w konsultacjach dostosowano metody do oczekiwań poszczególnych grup (np.: - spotkania z mieszkańcami organizowano w godzinach popołudniowych w miejscach ogólnie dostępnych – np. szkoły, - podczas spotkań zapewniano opiekę nad dziećmi, - przygotowano oddzielne ankiety elektroniczne dla mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, - ankiety papierowe udostępniano w miejscach użyteczności publicznej lub przekazywano bezpośrednio do miejsc skupiających grupy docelowe LSR, ankiety drukowano w różnych formatach (np. większą czcionką dla osób niedowidzących i/lub starszych). Działaniem dodatkowym, wzmacniającym przekaz i zachęcającym mieszkańców do udziału w konsultacjach społecznych był filmik promocyjny (udostępniany w Internecie) przekazujący w sposób uproszczony i obrazowy idee RLKS.

Opis wykorzystywanych metod partycypacji:

1. Ankieta internetowa (ankieta on-line). Celem ankiety było zdiagnozowanie kluczowych problemów występujących na obszarze objętym LSR. Ankieta powstała na podstawie zdiagnozowanych podczas kawiarenki obywatelskiej problemów społecznych. Przygotowano trzy ankiety: dla mieszkańców (w której problemy zostały dodatkowo opracowane przez przedstawicieli organizacji pozarządowych zajmujących się osobami zagrożonymi

wykluczeniem społecznym), przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Ankiety, w zależności od grupy docelowej, do której były kierowane, zawierały zarówno pytania zamknięte (lista problemów danego obszaru do wyboru) oraz pytania otwarte (zarówno na temat problemów danego obszaru i danej grupy, jak i sugestii co powinno ulec zmianie). Ankieta została opublikowana na stronie www.lsrdlatorunia.pl oraz dodatkowo była rozpowszechniana za pomocą mediów społecznościowych. Posłużyła ona do określenia obszarów problemowych na etapie definiowania potrzeb i problemów.

2. Ankieta drukowana. Ankiety zostały przygotowane również w wersji papierowej po to, aby trafiły bezpośrednio do adresatów. Ankiety papierowe były zbierane przez ankietera na terenie całego miasta w sposób bezpośredni. Ponadto ankiety były zostawiane, a następnie odbierane w miejscach często odwiedzanych przez mieszkańców oraz grupy docelowe (Urząd Miasta, Biuro Obsługi Toruńskich Wodociągów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Toruński Uniwersytet Trzeciego Wieku, Biura Zarządców Nieruchomości, żłobki i przedszkola, spotkania wspólnot mieszkaniowych). Łącznie spłynęło ponad 600 wypełnionych ankiet (zarówno w formie drukowanej, jak i internetowej). Ich wyniki w połączeniu z innymi metodami partycypacji posłużyły m.in. do przygotowania analizy SWOT oraz wstępnego określenia celów i przedsięwzięć strategii.

3. Kawiarenka obywatelska. Na poszczególnych etapach budowania strategii organizowano kawiarenki obywatelskie w formie luźnych, otwartych spotkań. Kawiarenki były zazwyczaj punktem wyjścia do rozpoczęcia prac nad daną częścią dokumentu. Była to metoda konsultacji, która cieszyła się największym zainteresowaniem.

4. World Cafe. Formuła ta była wykorzystywana podczas spotkań z mieszkańcami na konsultacjach w poszczególnych jednostkach urbanistycznych. Na każdym ze spotkań przygotowane były trzy oddzielne stoliki tematyczne (każdy stół dotyczył określonych grup społecznych objętych LSR). Przy każdym stoliku znajdował się gospodarz, który prowadził rozmowę i spisywał pojawiające się problemy i sugestie w formie analizy SWOT. Dodatkowo uczestnicy spotkań otrzymywali kolorowe kartki, na których mogli zapisywać problemy i pomysły, które nie zostały wypowiedziane podczas dyskusji. Po zakończonej rozmowie gospodarz uzupełniał notatki o dane z karteczek (dzięki temu więcej sugestii zostało uwzględnionych w analizie). Nad całością spotkania czuwał moderator, który na zakończenie konsultacji, wraz z gospodarzami stolików, przygotowywał wspólną analizę SWOT dla danego obszaru.

5. Analiza problemów z wykorzystaniem map jednostek urbanistycznych. Podczas drugiej części spotkań konsultacyjnych w jednostkach urbanistycznych uczestnicy przynosili się do dużej (około 2m x 2m) mapy danej jednostki urbanistycznej, przy której odbywała się dyskusja na temat problemów i potrzeb danego obszaru. Dodatkowo uczestnicy mogli przy pomocy kartek i klocków zaznaczać miejsca nasilenia określonych problemów. Dzięki zastosowaniu takiego rozwiązania uczestnikom spotkań łatwiej było wskazać problemy czy propozycje, o których wcześniej nie wspomnieli.

6. Spotkania grup roboczych. Spotkania odbywały się, przynajmniej raz na każdym etapie budowania strategii. Podczas tych spotkań wypracowywane były pierwsze wersje lub założenia do poszczególnych elementów Strategii, które następnie poddawane były dalszym konsultacjom. W spotkaniach uczestniczył stały zespół osób zaangażowanych w pracę nad LSR oraz w zależności od potrzeb eksperci w danych dziedzinach tematycznych.

7. Konsultacje pisemne na stronie internetowej. Każdy z kluczowych etapów strategii był konsultowany na stronie internetowej (oraz dodatkowo na miejskich portalach informacyjnych). Ponadto poszczególne części rozsyłane były za pośrednictwem poczty elektronicznej do członków LGD oraz do osób, które wyraziły zainteresowanie konsultacjami.

8. Dyskusje reprezentantów grup. Ta forma konsultacji miała zapewnić partycypacyjny charakter konsultacji wszystkich czterech sektorów stowarzyszenia LGD „Dla Miasta Torunia”. Na spotkania, podczas których dyskutowano nad wcześniej przygotowanym materiałem, zapraszano przedstawicieli wszystkich czterech sektorów (mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i władzy publicznej).

9. Wywiady indywidualne (swobodne i strukturyzowane). Konsultacje w postaci wywiadów indywidualnych wykorzystane zostały podczas wszystkich 5 kluczowych etapów przygotowania LSR. Wywiady przeprowadzane były z

pracownikami (głównie z osobami na stanowiskach decyzyjnych) Powiatowego Urzędu Pracy, Izby Przemysłowo-Handlowej, Toruńskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej w Urzędzie Miasta, świetlic środowiskowych, organizacji pozarządowych zajmujących się osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym oraz z przedstawicielami Rad Okręgów.

10. Spacery badawcze. Metoda ta wykorzystywana była na etapie definiowania potrzeb i problemów oraz poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii. Osoby uczestniczące w spacerach zbierały informacje od mieszkańców i przedsiębiorców w danych jednostkach na temat ich potrzeb i problemów społecznych dostrzeganych w ich otoczeniu.

11. Punkt konsultacyjny. Punkt konsultacyjny był prowadzony w ramach Biura LSR, które było czynne od wtorku do piątku przez minimum cztery godzinny dziennie. Funkcjonowanie punktu konsultacyjnego było uzupełnieniem pozostałych metod konsultacji, podczas którego wykorzystywano m.in. metodę wywiadu swobodnego.

W spotkaniach wykorzystujących poszczególne metody partycypacji brały udział następujące grupy:

- A. mieszkańcy jako społeczność lokalna,
- B. przedstawiciele grup wykluczonych, w tym osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- C. przedstawiciele organizacji społecznych i pozarządowych działający na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- D. przedstawiciele administracji publicznej (w tym straż miejska),
- E. przedsiębiorcy,
- F. otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- G. eksperci.

Tabela nr 1. Dane dotyczące przeprowadzonych konsultacji

Metoda partycypacji	Zakres konsultacji	Grupa docelowa (zgodnie z oznaczeniami wskazanymi powyżej)	Ilość uczestników/ respondentów
Grupa robocza	Etap definiowania potrzeb i problemów.	C, D, E, F, G	Co najmniej po jednym na każdym z kluczowych etapów budowania Strategii. Spotkania odbywały się w 3-5 osobowych grupach.
	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.		
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap formułowania wskaźników realizacji LSR.		
	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		
Dyskusja reprezentantów grup	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.	A, C, D, E	Odbyły się 4 dyskusje. Dyskusje odbywały się w kilku lub kilkunastu osobowych grupach.
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap formułowania wskaźników realizacji LSR.		

Wywiady indywidualne (swobodne i strukturyzowane)	Etap definiowania potrzeb i problemów.	B, C, D, E	18 wywiadów swobodnych i 25 wywiadów strukturyzowanych
	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.		
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap formułowania wskaźników realizacji LSR.		
	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		
	Etap definiowania potrzeb i problemów.		
Kawiarenka obywatelska	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.	A, C, E, F	Zorganizowano 3 kawiarenki. Kawiarenki odbywały się w 5-8 osobowych grupach.
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap definiowania potrzeb i problemów.		
Ankieta internetowa i papierowa	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A, B, C, D, E, F, G	Ponad 600 ankiet
Konsultacje pisemne na stronie internetowej	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A, B, C, D, E, F, G	Na stronie internetowej konsultowane były wszystkie etapy prac nad strategią. Z konsultacji spłynęło średnio od kilku do kilkudziesięciu odpowiedzi (zarówno w formie elektronicznej, jak i podczas spotkań osobistych oraz rozmów osobistych).
	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.		
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap formułowania wskaźników realizacji LSR.		
	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		
Analiza problemów z wykorzystaniem map jednostek urbanistycznych	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A, B, C, D, E, F	Analiza z wykorzystaniem map przeprowadzana była podczas 17 spotkań konsultacyjnych. Na spotkaniach, w zależności od liczby mieszkańców danej jednostki, uczestniczyło od kilku do kilkunastu osób.
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		
World Cafe	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A, B, C, D, E, F	Formuła World Cafe wykorzystana była podczas 17 spotkań konsultacyjnych. Na spotkaniach, w zależności od liczby mieszkańców danej
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		

	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		jednostki, uczestniczyło od kilku do kilkunastu osób.
Spacerы badawcze	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A	Podczas spacerów badawczych były przeprowadzane rozmowy z przypadkowo spotykanymi mieszkańcami. Przeprowadzono 17 spacerów badawczych.
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
Punkt konsultacyjny	Etap definiowania potrzeb i problemów.	A,B	Punkt prowadzony był Biurze LSR, do którego zgłaszali się głównie mieszkańcy i przedstawiciele grup wykluczonych.
	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii.		
	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii.		
	Etap formułowania wskaźników realizacji LSR.		
	Etap identyfikacji grup docelowych strategii.		

Metody partycypacji wykorzystane na poszczególnych etapach budowania strategii:

1. Diagnoza i analiza SWOT: ankieta internetowa, ankieta papierowa, kawiarenka obywatelska, World Café, analiza problemów z wykorzystaniem map jednostek urbanistycznych, spotkania grup roboczych, konsultacje pisemne na stronie internetowej, wywiady pogłębione.
2. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania: spotkania grup roboczych, dyskusja reprezentantów grup, wywiady pogłębione, konsultacje pisemne na stronie internetowej, kawiarenka obywatelska.
3. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru: spotkania grup roboczych, dyskusja reprezentantów grup, wywiady pogłębione, konsultacje pisemne na stronie internetowej.
4. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji: spotkania grup roboczych, dyskusja reprezentantów grup, wywiady pogłębione, konsultacje pisemne na stronie internetowej,
5. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR: spotkania grup roboczych, dyskusja reprezentantów grup, wywiady pogłębione, konsultacje pisemne na stronie internetowej, kawiarenka obywatelska.

Angażowanie społeczności lokalnej będzie miało również miejsce na kolejnych etapach realizacji Strategii, tj.:

1. monitorowania i oceny realizacji Strategii, gdzie będą wykorzystywane takie metody, jak: spotkania informacyjne, badania ankietowe, wywiady, wywiady z przedstawicielami lokalnej społeczności,
2. aktualizowania Strategii, do której będą wykorzystywane raporty z przeprowadzanych ankiet satysfakcji oraz zapisy grupy dyskusyjnej w mediach społecznościowych (w mediach społecznościowych będzie prowadzona grupa dyskusyjna, gdzie społeczność lokalna będzie mogła się swobodnie wypowiadać),
3. opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru, które zgodnie z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji dopuszczają zmianę kryteriów przez Radę Programową na wniosek od lokalnej społeczności lub członków/orgánów LGD.

W celu animacji społeczności lokalnej planuje się wykorzystanie metod wskazanych w planie komunikacji. Będą to m.in. spotkania networkingowe, dyżury informacyjne, ankiety on-line, konsultacje na stronie internetowej i z wykorzystaniem

mediów społecznościowych (grupa dyskusyjna). Dobór metod ma na celu dotarcie do jak największej części społeczeństwa, w tym do najsłabszych członków społeczności. Ponadto zaplanowano szereg szkoleń i spotkań informacyjnych skierowanych zarówno do potencjalnych wnioskodawców/grantodawców w celu przygotowania dobrych wniosków i ich rozliczenia, jak i do grup defaworyzowanych w celu ich aktywizacji i zachęcenia do zmiany.

Wybrane sugestie i problemy społeczne wskazywane przez poszczególne grupy i uwzględniane podczas prac nad strategią (wykorzystano notatki ze spotkań i spacerów badawczych oraz informacje z ankiet):

1. osoby bezrobotne: *zwiększenie miejsc pracy dla młodych, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, poszerzenie wiedzy na temat osób wykluczonych zawodowo, lepszy start dla bezrobotnych, wzrost liczby miejsc pracy, większe możliwości znalezienia ciekawej i dobrze płatnej pracy dającej możliwości rozwoju osobistego i zawodowego oraz godzenia życia zawodowego z wychowaniem dzieci, wsparcie dla osób bezrobotnych, ale przez konkretne powiązania z rynkiem pracy, a nie kolejne szkolenia niedostosowane do lokalnych potrzeb, większe możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych dla osób, które chcą się rozwijać, rozwój firm i tworzenie nowych miejsc pracy,*

2. osoby starsze: *wspólna praca społeczności nad zrozumieniem potrzeb seniorów, miejsca do opieki nad osobami starszymi, więcej miejsc przyjaznych seniorom, aktywizacja osób starszych,*

3. młodzież: *więcej organizacji działających na rzecz dzieci i młodzieży, większa oferta kulturalna i sportowa dla dzieci i młodzieży, więcej zajęć dla dzieci i młodzieży, aby kreatywnie spędzały wolny czas (zajęcia pozalekcyjne, artystyczne, rekreacyjne),*

4. osoby niepełnosprawne: *dostęp do usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych i seniorów, aktywizacja osób z Przedmieścia Bydgoskiego z problemem alkoholowym, chorych psychicznie, poprawa dostępu do oferty kulturalnej, aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, zwrócenie uwagi na problemy osób z zaburzeniami psychicznymi,*

5. osoby korzystające z pomocy społecznej: *powinno zwrócić się uwagę na współdziałanie społeczności lokalnej dzielnicy w dziedzinie rozrywek dla osób starszych, poprawa warunków osób biedniejszych, realizacja wspólnych imprez i wydarzeń lokalnych, zwiększenie możliwości zatrudnienia, ograniczenie wandalizmu, darmowa oferta kulturalno-sportowa dla osób ubogich,*

6. pozostali/sugestie wspólne: *większa liczba imprez lokalnych, powstanie lokalnych domów kultury, integracja społeczeństwa, pomoc bezdomnym, odbudowanie zaufania jako zasady współistnienia i współpracy, więcej małych działań dostępnych dla wszystkich, większa dbałość o środowisko naturalne, większa świadomość ekologiczna mieszkańców, lepsze rozwiązania w zakresie zieleni miejskiej i miejsc ogólnodostępnych do spędzania czasu wolnego, np. dla rodzin z dziećmi, poszanowanie dla wspólnej własności, skuteczna walka z objawami wandalizmu czy zaśmiecania okolicy, inwestycje w kapitał społeczny.*